

23 בפברואר 2005

ש/ 15538

לכבוד

אדר' משה כהן

ראש צוות התכנון

לתכנית מחוזית חלקית תמ"מ 4/14/23

שלום רב,

הנדון: התייחסות ראשונית לטיטת תכנית תמ"מ 4/14/23

מטעם העותרים בבג"צ 1991/00

המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב, בשמה ובשם תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב, ויתר ארגוני העותרים בבג"צ 1991/00 אבו-חמאד ואח' מביעים את אכזבתם מהתכנית המחוזית החלקית המוצעת, שמספרה תמ"מ 4/14/23. לצערנו הרב, תכנית זו מהווה המשך של מדיניות תכנונית מפלה, שאינה שמה בראש מעייניה את צרכי האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב ואת זכותם לשמור על אופי חייהם. תכנית זו, בדומה לתכנית שהיא באה לתקן, אינה סוטה באופן מהותי ממדיניות תכנון מפלה, ולוקה בחוסר סבירות קיצונית, המבקשת לרכז את האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב במינימום שטח ובמינימום צורות התיישבות, ולפזר את האוכלוסייה היהודית על מקסימום שטח ובצורות התיישבות מגוונות. התכנית המוצעת משלמת בעיקר מס שפתיים להתחייבות לגבש הצעות להסדרת ההתיישבות הבדואית במטרופולין, שיחייבו תכנון של מגוון צורות התיישבות עבור האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב, שמספרם, אופיים ומיקומם ייקבעו בשיתוף עם התושבים ותוך התחשבות מירבית בצרכי אוכלוסייה זו ורצונותיה. התכנית זוחה למועד עתידי, שאינו מוגדר, את פתרון מצוקת מרבית תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב.

חשוב להדגיש, כי מסמך זה הינו מסמך ראשוני שהוכן בדחיפות לצורך המפגש היום עם צוות התכנון. העותרים, ובראשם המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים, שומרים על זכותם לעדכן ו/או לשנות ו/או לתקן ו/או לגרוע ו/או להוסיף ממסמך זה לאור מפגשנו זה ולאחר עיון בתכנית, שתוגש להפקדה בועדה המחוזית לתכנון ובניה – מחוז הדרום ביום 28.2.05.

רקע:

בנגב מתגוררים היום קרוב ל- 80,000 תושבים בכפרים בלתי מוכרים, שרובם המכריע קיים לפני קום המדינה וחלקם התגבש החל משנות החמישים המוקדמות, עת העבירו רשויות שונות את תושביהם אליהם (עקורי פנים). כפרים אלה לא זכו להסדרה תכנונית ו/או להכרה מוניציפלית ותושביהם אינם זוכים לשירותים בסיסיים ותשתיות יסוד כגון, מים זורמים, חשמל, טלפון, פינוי אשפה, מוסדות חינוך ובריאות ועוד... זאת בנוסף לחיים תחת איום מתמיד של איבוד הריסת קורת גגם. במרץ 2000

הגישה האגודה לזכויות האזרח עתירה לבג"צ בשם תושבי כפרים בלתי מוכרים, ארגוני זכויות אדם וארגונים קהילתיים, הפועלים לקידום זכויות האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב (האגודה לזכויות האזרח בישראל, המרכז היהודי ערבי לפיתוח כלכלי, אל-עונה - המועצה האזורית לכפרים הערביים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, והפורום לדו-קיום בנגב). העתירה הוגשה במטרה לגרום למוסדות התכנון לשנות את תכנית המתאר המחוזית 14/4, באופן שיתן פתרון תכנוני **שוויוני, המכבד את תרבותם ואורח חייהם של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים**, הכולל תכנון של מגוון צורות התיישבות לאוכלוסייה זו.

ביום 29.11.00 **הוצא צו על תנאי** בעתירה המורה למוסדות התכנון **לתקן** את תכנית המתאר המחוזית למחוז הדרום תמ"מ 4 שינוי מס' 14, באופן שהתכנית **תחייב** תכנון יישובים כפריים עבור האוכלוסייה הערבית הבדואית במחוז הדרום, **ותכלול הנחיות לתכנון היישובים, שתתחשבה באופן מירבי, מבחינת מספרם ומיקומם של היישובים, בצרכי ובמאוי האוכלוסייה הערבית הבדואית.**

ביום 9.7.01 הגיעו הצדדים להסדר שעוגן בהחלטת בית המשפט, ולפיו הסכימו הצדדים **לדחות את מועד הדיון בעתירה**, על מנת לאפשר למוסדות התכנון **לתת מענה ראוי לעתירה** במסגרת התכנון לתכנית מתאר מחוזית חלקית לאזור באר שבע (התכנית). צוות התכנון של התכנית נדרש לבחון יחד עם העותרים ועם נציגי התושבים "הצעות קונקרטיות ליישובים חדשים, ובהם יישובים כפריים לרבות התכנית לפריסת יישובים כפריים, שהוגשה על ידי העותרת מס' 6 לועדה המחוזית לתכנון ולבניה – מחוז הדרום" (קרי תכנית המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, הדורשת הכרה והסדרה תכנונית של 45 יישובים כפריים).

לאור התחייבות זו, התקיימו עד כה ארבעה מפגשים בין נציגי העותרים לצוות התכנון. למרות האווירה החיובית, סיכומי הדיון של כל אחת מהפגישות לא שיקפו כהלכה את הדברים שעלו, בישיבה ואחרי כל ישיבה ביקשנו לתקן את הסיכום המוצע ע"י צוות התכנון, אך לא נענינו.

המפגשים, נערכו במטרה לקיים את הסכם בין הצדדים בעתירה ולשתף את העותרים בתכנון. שיתוף נציגי האוכלוסייה בתכנון נועד, לדידנו, לאפשר למתכננים לבחון מקרוב את צרכי האוכלוסייה ורצונותיה, כדי לשקף בתכנית את מירב הצרכים, אחרי דיון כן ואמיתי ובחינת חלופות ענייניות ומקצועיות. **עם זאת, להערכתנו, צוות התכנון לא קיים דיון מקצועי ויסודי בהצעות העותרים.** כך למשל, אחרי שהציגו העותרים את תכניתם להכרה ב- 45 כפרים בדואים, אמר מר שמאי אסיף, במפגש עם העותרים, שהתקיים ביום 18.11.03, שישנם אילוצים תכנוניים המגבילים את צוות התכנון ושהוא רואה בהם מכשול, שמסמן "סימן שאלה" לגבי עתיד חלק מאותם 45 כפרים. בישיבה סוכם שצוות התכנון יעביר רשימה מסודרת של אותם "אילוצים" לידי העותרים, כדי לבחון **יחד** איתם הצעות לדרכים להתמודדות עם אותם אילוצים. למרות זאת, הועברה לעותרים באיחור רב רשימה חלקית בלבד של אילוצים ומעולם לא התקיים דיון, **כדי לבחון את אותם אילוצים ולהציע דרכים להתמודד איתם, בלי להיזקק לעקירת התושבים מכפריהם.**

כמו-כן, ברור היום שהתכנית המוצעת מהווה נסיגה מתכנית קודמת שהוצגה לעותרים, ועד היום לא ניתן הסבר תכנוני מקצועי משכנע לנסיגה זו. כך למשל הציג מר שמאי אסיף, במפגש שהתקיים בין העותרים לצוות התכנון ביום 19.2.05 מנגנון תכנוני, שלדעת צוות התכנון עשוי להסדיר תכנונית 60% מהנ"צ, שהוצעו ע"י העותרים ושל הערכתו אמור לספק פתרון תכנוני ל- 75% מתושבי הכפרים הבלתי מוכרים. באותו מפגש ביקשו העותרים להמשיך ולבחון מנגנון חלקי זה ולבחון כלים נוספים להסדרת ההתשייבות הבדואית הבלתי מוכרת בנגב. אך מאז ניתק צוות התכנון את מגעיו עם העותרים וכאשר הוזמנו למפגש נוסף בנובמבר 2004 הופתעו לגלות, שצוות התכנון מציע להוסיף אחד ואולי שני יישובים פרבריים, נוסף על אותם 9 יישובים שעוגנו בהחלטות ממשלה שקדמו לתכנית זו, כפתרון למצוקת אותם 80,000 תושבים שמתגוררים בכפריהם הבלתי מוכרים לפני הקמת המדינה, ולכל הפחות מאז תחילת שנות החמישים.

בקשות העותרים, כפי שעלו מהעתירה ומהמפגשים עם צוות התכנון:

1. התכנית המחוזית תציע מגוון של כפרים ויישובים בדואים פרוסים במרחב, באופן מובנה שיאפשר היררכיה התיישבותית וחלוקה פונקציונאלית בין היישובים. התכנית תציע, בין השאר, כפרים חקלאיים, כפרי רועים, חוות חקלאיות, כפרים קהילתיים ופרברים עיירות וערים.
2. התכנית המוצעת תתחשב באופן מרבי, מבחינת מספרם ומיקומם של היישובים, בצרכיה ומאווייה של האוכלוסייה הערבית הבדואית, תוך בדיקת התפרוסת הקיימת בפועל שכוללת 7 עיירות מוכרות, 9 יישובים הנמצאים בהליכי תכנון שונים בהתאם להחלטות תכנון שקדמו לתכנית המוצעת, ו- 36 כפרים קיימים ובלתי מוכרים.
3. התכנית המוצעת תפרט את אופן סיפוק צרכי האוכלוסייה הבדואית ואופן השתלבותם במרחב מבחינת שירותי חינוך, תרבות, בריאות, תעסוקה וכלכלה, דיוור ועוד.

התייחסות ראשונית לתכנית המוצעת:

לאחר עיון בתכנית המוצעת (תשריט ומלל), אנו יכולים לומר בודאות שהתכנית אינה עונה על בקשות ודרישות העותרים ושאר תושבי הנגב הערביים, והיא מנציחה את אי הצדק המרחבי והחלוקתי, פוגעת קשות בשוויון האזרחי, ומפלה לרעה אוכלוסיית הבדואים בנגב, כפי שנמק להלן:

1. התכנית לוקה באפליה כלפי האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב:

התכנית ממשיכה מדיניות תכנונית מפלה, שמאפשרת לאזרחים יהודים להתגורר במגוון רב של יישובים, כולל יישובים קטנים ביותר, כגון קיבוצים חדשים, יישובים קהילתיים בהם מתגוררים פחות מ-20 משפחות, כמו גם חוות בודדים. לעומתם, התכנית אינה מסדירה מגוון דומה של יישובים ואינה מסדירה תכנונית כפרים בדואים, שקיימים מזה עשרות בשנים באותו אזור. בכך, כופה התכנית על האוכלוסייה הבדואית להתרכז ביישובים גדולים, ומגבה תכניות המבקשות לפנותם ממקום מושבם ולהרוס את כפריהם. אין צורך להרבות במלים היום בדבר מרכזיותה של הזכות

לשיוויון, והחובה למגר אפליה על בסיס השתייכות קבוצתית, כזכות על חוקתית המחייבת את כל מוסדות המדינה ומחלחלת לכל דבר חקיקה במדינה לרבות חוק התכנון והבניה. עם זאת חשוב לשוב ולהדגיש, שמוסדות התכנון התחייבו בפני בג"צ לפעול למיגור אפליה זו באמצעות התכנית המוצעת, והתחייבות זו אף היוותה בסיס לזכיית צוות התכנון, בראשותו של מר שמאי אסיף, במכרז להכנת התכנית.

לחיזוק הנתונים המצביעים על אפליית אוכלוסייה זו נא לעיין בלוחות 1 עד 3 המהווים נספח למסמך זה.

2. התכנית המוצעת מתעלמת מהמציאות בשטח ומקיומם של כפרים בדואים

שאינם מוסדרים תכנונית:

תכנית תמ"מ 23/14/4 אינה מטפלת באופן יסודי והוגן בסוגיית ההכרה בכפרים הקיימים מזה עשרות שנים במרחב התכנון, והיא מסתפקת בעריכת קומפילציה לתכניות ורעיונות קודמים וקיימים. חמור מכך, קיימת סתירה תכנונית בין המסמכים הראשוניים של הפרויקט לבין התכנית המוצעת. בעוד תכנית העבודה של הפרויקט קבעה - שהתוכנית תהווה "צעד מכריע לפתרון בעיית ההתיישבות הבדואית", וכי "המצב הקיים יהווה את הבסיס לפתרונות התכנוניים", ולבסוף כי "הסדרת ההתיישבות הבדואית תיטה יותר לכיוון האפשרות של הכרה בחלק ניכר מההתיישבות במיקומה הנוכחי ומתן אפשרות לבניית קבע בסמוך לבנייה הארעית..." - בולט בתכנית המוצעת היעדר התייחסות רצינית להתחייבויות אלה.

"פתרונות" מוצעים בתכנית המתאר תמ"מ 23/14/4:

1.1 **היישובים אבו-תלול ואלפורעה:** בתכנית סומנו אך ורק שני יישובים כסימבול לכפרים המיועדים להכרה ותכנון מתארי מפורט בעתיד - הכפרים אבו תלול ואל פורעה. יצוין כי בישיבת ועדת ההיגוי האחרונה מיום 6.2.05 גורמים רבים הדגישו, כי **הסימון של הכפר אל פורעה אינו סופי!!** כך שישנה סכנה שאפילו הישגים אלה ירדו לטימיון.

1.2 **9 היישובים, שעוגנו בהחלטות ממשלה:** תשריט התכנית כולל גם את היישובים, שהוכרו בתכניות קודמות כגון תמ"מ 24/4, 1/24/4, 33/4, וצוות התכנון בהצגתו מייחס את ההכרה ביישובים אלה לתכנית המוצעת. לא ניכנס בשלב זה, לתכני התכניות אלו, שהן לצערנו רחוקות מלספק את דרישות וצרכי אוכלוסיית היעד. עם זאת, חשוב להדגיש **שהתכנית המוצעת אינה מביאה בשורה ביחס לאותם יישובים שעתידם נקבע בהחלטות ממשלה, שקדמו לתכנית, ואין בסימונם על גבי התשריט כדי לחדש דבר.** יתרה מכך, צוות התכנון של תמ"מ 23/14/4 לא נתן מענה לפניות המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים, שביקשה לשפר בתכנית את "תכני ההכרה" בכפרים אלה, במיוחד בכל הנוגע לגבולות הכפרים, האופי הכפרי ועוד.

1.3 **מנגנון פיתוח שאינו צמוד דופן:** התכנית המוצעת וצוות התכנון מצביעים על מנגנון, העשוי להביא לפריצת דרך שתאפשר הכרה **בעתיד** בכפרים נוספים, שנמצאים בקרבת העיירות

המוכרות, וזאת על ידי אפשרות לאישור תכניות לא צמודות דופן לעיר רהט ושש העיירות. **מנגנון זה מהווה אמנם פריצת דרך מבורכת, אך נותר מנגנון עתידי תיאורטי, שמשעה לזמן לא מוגדר ולא ידוע את פתרון בעיית הסדרת ההתיישבות הבדואית בנגב.** בנוסף לכך, בחינת מיקומם של הכפרים הבלתי מוכרים ביחס לשש העיירות והעיר רהט מעלה, שמרבית הכפרים אינם ממוקמים בסמיכות מספקת לעיירות. יתרה מכך, בחינת התנאים לאישור תכנון שאינו צמוד דופן מעלה, שתנאים אלה אינם עולים בקנה אחד עם צרכי ורצונות תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, שכן יש הגבלות של צפיפות ומרכיבים אחרים שאינם מקובלים על האוכלוסייה. **ניתן לשפר מנגנון זה כדי לתת פתרון למספר כפרים בלתי מוסדרים, ובלבד שיבטיח הסדרה תכנונית של יישובים אלה במיקומם הנוכחים ובלי להעביר את האוכלוסייה לתוך העיירות.** כך למשל לא ברורה לעותרים הסיבה להגביל פיתוח זה ל- 25% מהשטח, מדוע לא יופעל מנגנון זה ב- 9 היישובים, הנמצאים בהליכים שונים של הסדרה תכנונית? כיצד מחשבים את שטח הכפר הבלתי מוכר, שיוסדר לפי מנגנון זה, לצורך בדיקה האם מקיים את התנאי של 25% משטח היישוב המוכר?

יש להדגיש, כי מנגנון זה טומן בחובו – נוסף על הברכה למספר מצומצם ביותר של יישובים בלתי מוכרים - גם פוטנציאל לפגיעה קשה ואפליה לרעה של אוכלוסיית העיירות, המשוועת לכל תוספת של שטחי תכנון, שיתנו מענה למצוקת הדיור של מחוסרי הקרקע. על פי השנתון הסטטיסטי לישראל 2002 הצפיפות לקמ"ר בעיר הבדואית רהט הוא גדול מזה בגלעין המטרופולין באר שבע והיחס הוא: (3,522/3,287). חשש זה אינו בלתי מבוסס, שכן המנגנון המאפשר הגדלת שטח העיירות ב 25% בפיתוח שאינו צמוד דופן יכול לספק פתרונות למחוסרי הקרקע מקרב תושבי העיירות. אם יופעל מנגנון זה לפתרון מצוקת הכפרים הבלתי מוכרים תפתח "תחרות" לא בריאה בין שתי האוכלוסיות וכל "בחירה" תוביל לפגיעה באוכלוסייה המשוועת לפתרון תכנוני. לכן, מכסת ה-25% מהשטח עלולה לגרום סכסוכים קשים.

1.4 **מנגנון לאישור תכניות ליישובים חדשים ללא צורך בהחלטת ממשלה:** מנגנון זה כולל מספר חסרונות וליקויים. ראשית, לפי חישובינו, גם אם מנגנון זה ייושם בעתיד הרי שתנאיו המצטברים עשויים לאפשר פתרון מצוקה תכנונית של **שבעה מהכפרים הבלתי מוכרים בלבד, מה גם שאין כל בטחון, שמנגנון זה יאשר במוסדות התכנון. העותרים לא מתנגדים למנגנון זה, אך אין בו פתרון אמיתי לבעיה.** לדידנו, התכנית המוצעת צריכה לעגן כיום לסמן את 45 היישובים הבלתי מוכרים ולכלול הנחיות לתכנונם העתידי. אם, חס וחלילה, יתברר, לאחר בחינה מקצועית משותפת ומדוקדקת שלא ניתן להכיר היום באחד הכפרים הנ"ל בשל אילוץ אובייקטיבי אזי מן הנכון להפעיל מנגנון זה. חשוב להדגיש, כי **העותרים מתנגדים לתנאים המצטברים שהוצעו והוצמדו למנגנון זה, כגון מגבלת הפעלתו אך ורק באזור נוף כפרי חקלאי, הגבלות על מיקום ואזור גיאוגרפי ועוד. תנאים אלה מרוקנים מתוכן את המנגנון ומצמצמים באופן דרסטי את מספר הכפרים, שמנגנון זה עשוי לספק להם פתרון בעתיד הלא נודע.** יתרה מכך, תהליך אישורה של תכנית להכרה ביישוב חדש אינו ברור וכן אין קריטריונים להכרה. המנגנון אינו מחייב את מוסדות התכנון ומשאיר מרחב לא מוגבל של שיקול דעת של נציגי מוסדות התכנון, שרובם מייצגים

משרדי ממשלה, והדבר מעלה חשש שמנגנון זה – אם יאושר – יוותר אות מתה בתכנית. כדי שמנגנון מסוג זה יעבוד וישיג את מטרותיו, יש צורך בקביעת קריטריונים מוסכמים לתכנון יישובים חדשים גם ביעודי קרקע אחרים, באופן שהתכנית המוצעת תחייב את מסודות התכנון להסדיר תכנונית יישוב העונה על קריטריונים אלה. **נשמח להציע רשימה של קריטריונים תכנוניים למנגנון זה שיחייבו הכרה עתידית בכפרים.**

1.5 התכנית אינה נותנת מענה לרוב המכריע של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים ובכך גגם פוגעת בסטנדרטים של אתיקה מקצועית של צוות התכנון: גם לאחר התייחסות אל תשע היישובים, שהוכרו בתכניות קודמות, שני הכפרים המוצעים ע"י תכנית זו, ואפילו אל אותם כפרים, שאם וכאשר יאושרו המנגנונים של פיתוח, שאינו צמוד דופן ושל תכנון יישובים ללא צורך בהחלטת ממשלה, ישנו **פוטנציאל תיאורטי**, שיוסדרו תכנונית ע"י מוסדות התכנון **בעתיד הרחוק**. בשנת היעד 2020 יוותרו לכל הפחות תושביהם של 23 כפרים ללא פתרון, ואילו לפני יישום סופי ומקצועי של שני המנגנונים שהוצעו תושבי 34 יישובים יוותרו ללא פתרון תכנוני!!! לאור זאת ברור, **שהתכנית המוצעת מתעלמת מהמציאות של העדר תכנון של למעלה ממחצית תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, בניגוד להתחייבות מוסדות התכנון, שקיבלה תוקף של החלטה בבג"צ וללא שום הצדקה תכנונית.**

2. תעסוקה

התכנית אינה מציעה שום חידוש בתחום התעסוקה והיא אפילו מתעלמת מתכניות, שנמצאות ברמה מאוד מתקדמת של אישור סטטוטורי כגון צומת להבים וצומת שוקת. בנוסף וכדי לשמור על שטחים פתוחים וצדק מרחבי, רצוי לעגן מנגנון לשותפויות ולחלוקת המשאבים והארנונה של האתרים והפארקים התעסוקתיים האזוריים והמפעלים השונים, כדי להבטיח מעורבות אוכלוסיות ויישובים חלשים ובמיוחד הבדואים.

3. רכבות ומסילות ברזל

מסילות הברזל עוברות ליד עיירות בדואיות כגון כסייפה, ערעה, ולקיה אך אין סימון לתחנות רכבת. רצוי שהתכנית תתייחס לאוכלוסיה הבדואית ולצורכי התחבורה הציבורית שלה ובמיוחד רכבת. התכנית מצהירה שהרכבת תקרב את גוש דן לנגב ואת הנגב לגוש דן!!!

4. ייעודי קרקע

סימון ייעודי הקרקע בתכנית המוצעת מתעלם מהמציאות בשטח ומהווה אף הוא נסיגה מתכניות קודמות ומציב מחסומים בפני הסדרה תכנונית של חלק מהכפרים הבלתי מוכרים, שהיא קיימים בשטח בטרם סומן ביעודי קרקע, שאינם מאפשרים תכנון של הכפרים. דוגמאות:

4.1 שטחים שסומנו בתכנית תמ"מ 14/4 כשטחים חקלאיים מסומנים בתשריט החדש המוצע כאזור נוף מדברי, כך למשל סומנו השטחים של הכפרים **אלבחירה, מטהר-גטמאת, אלשהבא-אלמזרעה, אם רתאם, רכמה.**

4.2 התכנית המוצעת מייעדת את כפר אלסר שליד אזור התעשייה עמק שרה, כמרקם לפתוח עירוני של עיר באר שבע. כפר זה מונה כ- 2000 אזרחים, שהתכנית מתעלמת כליל מהם, למרות שועדת הגבולות בראשות ד"ר נילי שחורי עדיין לא הגישה המלצתה בנושא.

4.3 התכנית המוצעת נוגדת את תמ"א 35 באזורים הבאים :

4.3.1 שטח הכפר **כרכור** סומן כאזור נופש מטרופוליני וייעור, על אף שתמ"א 35 מייעדת אזור זה כמרקם עירוני כפרי.

4.3.2 שטחי הכפרים **ביר-אלחמאם** ו**סעוה** סומנו כאזור נוף מטרופוליני, למרות שתמ"א 35 מייעדת אזור זה כמרקם כפרי.

4.3.3 הכפרים **עתיר**, **אם-אלחיראן** סומנו כאזור נוף מטרופוליני וייעור, למרות שתמ"א 35 מייעדת אזור זה כמרקם עירוני-כפרי.

ייעודים אלה מגבילים את השימוש בקרקע. אם צוות התכנון רוצה בכנות לספק פתרונות תכנוניים לתושבי הכפרים הבלתי מוכרים אזי עליו **לסמן את כל השטחים של הכפרים הבלתי מוכרים כאזור נוף כפרי חקלאי**, הרי ממילא ביישובים אלה קיימת היום פעילות חקלאית. דוגמאות אלה מחזקים את טענתנו שבכל הנוגע להסדרת ההתיישבות הבדואית בנגב, **התכנית המוצעת תמ"מ 23/14/4 מהווה המשך של מדיניות תכנונית מפלה ולא סבירה כלפי האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב ובחלקה אף מהווה נסיגה הן מהוראות תוכניות קודמות והן הגרסאות מוקדמות יותר של התכנית המוצעת.**

לסיכום :

תכנית המתאר המחוזית החלקית למטרופולין באר שבע (תמ"מ 23/14/4) במתכונתה הנוכחית **מהווה נסיגה קשה מעמדתו המקצועית של צוות התכנון, שהוצגה בישיבה עם העותרים מיום 19.2.04** בנוכחות הממונה על המחוז, מר דודו כהן. כבר באותה ישיבה הדגיש מר שמאי אסיף שהתכנית נועדה להסדיר תכנונית 60% מהנ"צ, שהמועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב מבקשת להסדיר - באופן שיספק פתרון תכנוני ל- 75% מהתושבים - ללא עקירתם מיישוביהם וריכוזם בעיירות - מוצגת על דעת צוות התכנון לפני שקיבלה את תמיכת הגורמים הממשלתיים. באותה ישיבה הציע מר אסיף את מנגנון העוגנים הגושיים המרחביים ומנגנונים נוספים שהיה בכוחם להביא לפתרון חלקי של מצוקת הכפרים הבלתי מוכרים, בהתאם להתחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ בעתירה שבנדון. המתכננים טענו שמגבלות שונות מונעות את הטיפול בשאר התושבים בשלב זה. באותה ישיבה ביקשו העותרים שוב לקבל לידיהם את פירוט המגבלות והאילוצים התכנוניים העלולים למנוע הסדרה תכנונית של מיעוט הכפרים הבלתי מוכרים, כדי לבחון אותם ולספק התייחסות תכנונית מקצועית מטעם העותרים, ולתרום להמשך הדיאלוג עם המתכננים.

לצערנו, אז ניתקו המתכננים את הקשר שנוצר עם העותרים. עם חידושו גילו העותרים שבוטלה מהותו של מנגנון העוגנים הגושיים, ונעלם הפתרון המוצע ל- 75% מכלל אוכלוסיית הכפרים הבלתי מוכרים בנגב. ההתפתחויות מאז המפגש האחרון של צוות התכנון בראשות מר שמאי אסיף ועד

למפגש בין העותרים לצוות התכנון בראשות מר משה כהן בנובמבר 2004 מעלים חשש, כי צוות התכנון הקריב את עמדתו המקצועית, על מזבח שיקולים אחרים, זרים למטרת התכנון.

התכנית המוצעת היום אינה מתיישבת עם התחייבות מוסדות התכנון מיולי 2001 בפני בית המשפט בבג"צ שבנדון, ואינה נותנת מענה לצו על תנאי שהוצא בעתירה. התכנית המוצעת אינה עומדת ביעדה העיקרי ומהווה המשך של מדיניות תכנונית הנגועה באפליה נגד האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב. בשל היותה נגועה באפליה, בחוסר סבירות, פוגעת בכללים מקצועיים ואתיים, מתעלמת מהמציאות בשטח ומנציחה ביחס לבדואים גישה תכנונית ריכוזית, שנחלה כישלון חרוץ. **אילו התכוון צוות התכנון לתת מענה לעתירה במסגרת התכנית המוצעת היה מסדיר תכנונית את היישובים, שהוצעו ע"י המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, ולכל הפחות היה מספק הסברים מקצועיים ומשכנעים לגבי כל יישוב ויישוב שלא קיבל הכרה / הסדרה במסגרת התכנית המוצעת.**

השלבים הראשונים של הכנת התכנית המוצעת פתחו חלון הזדמנויות יקר מפז. התכנית המוצעת לא השכילה לנצל חלון הזדמנויות זו. הגשת התכנית להפקדה, במתכונתה הנוכחית, עלולה לגרום למשבר אמון עוד יותר קשה בין התושבים לבין מוסדות התכנון, כיוון שכגודל הציפייה גודל האכזבה.

לאור כל האמור לעיל, התכנית אינה בשלה להפקדה ומן הראוי לתקנה ולכלול בה הוראות, שיחייבו תכנון מגוון גדול של יישובים עבור האוכלוסייה הבדואית בנגב, בהתאם לצו על תנאי שניתן בעתירה.

בכבוד רב,

באנה שגרי-בדארנה, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח

מוחמד יונס, מתכנן
המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים

לוח מס' 1: טבלה המרכזת נתונים על מערך היישובים בנפת באר שבע

דונם	ממוצע לתושב	צפיפות נפש / לק"מ	מס' יישובים	צורת יישוב	
2.84		1,554	11	עירוני יהודי	יישוב יהודי
30.5		75	106	כפרי יהודי: מושב, מושב שיתופי, קיבוץ, יישוב כפרי, יישוב קהילתי	
0.75		1,583	7	עיירות הבדואים	יישובים בדואים
1.8		614	7	יישובי מועצת אבו בסמה: יישובים מתעירים	

* חישוב הצפיפות הסתמך על מספר התושבים מתוך "רשימת היישובים 2002", בנוסף לשטחי השיפוט של היישובים (לא כולל מועצות אזוריות) מתוך נתוני הממ"ג של המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב.

לוח מס' 2: אוכלוסייה: יהודים וערבים בנפת באר שבע

סה"כ אוכלוסייה באחוזים	סה"כ אוכלוסייה	
73%	*392,983	יהודיים
27%	**142,786	ערביים
100%	535,769	סה"כ

**רשימת היישובים 2002, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
** על פי נתוני משרד פנים 2003

לוח מס' 3: שטחי שיפוט: מועצות מקומיות ואזוריות בנפת באר שבע*

סה"כ באחוזים	סה"כ שטח בדונם	סה"כ שטח שיפוט מועצות אזוריות בדונם	סה"כ שטח שיפוט מועצות מקומיות בדונם	
99%	12,190,384	11,000,000	1,190,384	יישובים ומועצות אזוריות יהודיות
1%	92,000	23,000	69,000	מועצת אבו בסמה ושבעת העיירות
100%	12,282,348	11,023,000	1,259,384	סה"כ שטח בדונם

*נתוני ממ"ג של המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב.